

ION BUCUR

**CARTEA
REPRESIUNII
1989**

ION BUCUR

**CARTEA
REPRESIUNII
1989**

Ediția a II-a
Revăzută și adăugită

Editura IRRD
București, 2014

Redactor de carte: Carmen Rădulescu
Coperta și tehnoredactare: Alina Vlăsceanu

© 2014, Editura IRRD, București
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
IRRD

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUCUR, ION

Cartea represiunii 1989 / Ion Bucur. -
București : Editura Institutului Revoluției Române din
Decembrie 1989, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-973-85888-8-2

94(498)''1989.12''

CUPRINS

Cuprins.....	p. 5
Cuvânt înainte.....	p. 7
Notă asupra ediției.....	p. 9
INTRODUCERE.....	p. 11
I. REPRESIUNEA ÎN REGIMURILE COMUNISTE.....	p. 25
II. REPRESIUNEA ÎN REGIMUL COMUNIST DIN ROMÂNIA.....	p. 31
III. INSTITUȚIILE REPRESIUNII ÎN REGIMUL COMUNIST DIN ROMÂNIA.....	p. 45
IV. ÎNCEPUTUL REVOLUȚIEI ROMÂNE: DECRETAREA STĂRII DE NECESITATE ȘI CONSTITUIREA STRUCTURILOR DE COMANDĂ ALE ORGANISMELOR DE REPRESIUNE LA NIVEL LOCAL.....	p. 69
V. STENOGRAMELE REPRESIUNII; ORDINELE DE REPRESIUNE.....	p. 77
VI. ACȚIUNILE POPULARE. REACȚIA FORȚELOR DE REPRESIUNE ÎN REVOLUȚIA ROMÂNĂ DIN DECEMBRIE 1989.....	p. 98
VII. REVOLUȚIA ÎN TIMIȘOARA.....	p. 105
VIII. EXTINDEREA REVOLUȚIEI ROMÂNE.....	p. 131
IX. REVOLUȚIA ÎN BUCUREȘTI. DEZINTEGRAREA SISTEMULUI DE PUTERE. VICTORIA REVOLUȚIEI ROMÂNE.....	p. 138
X. CONCLUZII.....	p. 177
XI. ANEXE.....	p. 190
XII. BIBLIOGRAFIE.....	p. 402
XIII. ALBUM.....	p. 411

CUVÂNT ÎNAINTE

Represiunea

“I-am ars doi câte doi!”

Gheorghe Zâmbroianu, unul
dintre muncitorii care în noaptea de
18 spre 19 au ars cele 40 de cadavre
aduse de la Timișoara.

Aproape 25 de ani de la Revoluția Română nu s-au dovedit suficienți pentru a clarifica datele Represiunii din Decembrie 1989, exprimate în numărul de morți, răniți, invalizi, schingiuiți, arestați! Generația care a ieșit în stradă pentru răsturnarea Dictaturii a uitat, între timp, să-și mai amintească tragedia care i-a însângerat istoria! Cine a tras? De ce s-a tras? Cine a dat ordinele? Cine a răspuns pentru faptele comise? Cine se face vinovat? Tot atâtea întrebări mimate ale unui dezinteres complice. Căci, din păcate, nu există voința generală pentru cunoașterea până la capăt a cruzimii fostului regim Ceaușescu, singurul dictator din Est care a dat ordin să se tragă în propriul lui popor!

Schimbările din 1989 au constrâns nomenclaturile comuniste să abdice de la putere. Abandonate de Gorbaciov, „coroanele roșii” au căzut pe rând – desigur, în efigie! Doar în România „metoda” nu a funcționat în favoarea unei schimbări fără vărsare de sânge. Un regim de putere discreționar, decăzut, – având în frunte un Conducător ieșit din realitate, apărat de trei armate politice: Securitatea, Armata, Miliția (conduse, la rândul lor, de slugarnici în uniformă) – a împiedicat schimbarea inevitabilă, vrând, mai degrabă, să piară cu “dușmanul” de gât! Securitatea, Miliția, Armata au tras la Timișoara! Armata, la vedere, Securitatea sub protecția întunericului și a travestiului.

Penitenciarele Timișoarei au fost aglomerate de arestați fără noimă. Schingiuiți, călcați în picioare, umiliți, anchetati de procurori cu metode expeditiv, răniți la picioare, dar ieșind din spitale cu un glonte în cap, morții Timișoarei trimiși la București pentru a fi incinerati și cenușa lor aruncată la canal – aceasta este ultima mască a Regimului Ceaușescu! Iar Represiunea la care acesta s-a dat a constituit ultimul spasm al fiarei totalitariste înainte de a-și da duhul!

În istoria acelor ani Nicolae Ceaușescu va fi evocat ca un tiran „african”, iar regimul său – ca un dezastru fără precedent al istoriei României contemporane.

Și atunci de ce uităm, ori de ce încercăm să uităm, Crima de Stat din Decembrie 1989? Am devenit la rândul nostru complicitii ei, abandonându-ne remușcările? Ori nu mai suportăm a ne fi amintit, condamnând prin pasivitatea noastră memoria publică la moarte civilă? *Damnatio memoriae* ori instinctul orb al supraviețuirii? Deși, și astăzi, călcăm pe umbrele celor uciși la Timișoara, la București, la Cluj, la Sibiu, la Brașov, și iată, deja nu ne mai amintim!

Într-un film american despre morții din Vietnam, un personaj a cerut: „Să lăsăm morții în grija morților!” Despre morții Revoluției, în România, nu putem vorbi decât roșind rușinați! Atâta timp cât cei vii nu au făcut mai mult pentru ei decât să-i uite!

Este și ceea ce și-ar dori, dacă ar avea un singur chip, o singură identitate și un singur și imens gol de conștiință, Represiunea!

Iar la întrebarea legitimă, care, iată, împlinește curând 25 de ani: „Cine a tras în noi?” nu putem decât să constatăm: „Criminalii sunt liberi, criminalii sunt prosperi, criminalii sunt respectați, criminalii sunt răsplătiți, criminalii sunt nepedepsiți și nevătămați, criminalii sunt lângă noi!”

Claudiu IORDACHE

Notă asupra ediției

Prin lucrarea de față, departe de a avea pretențiile analitice ale altor lucrări privind represiunea în regimurile comuniste în general, sau a celui românesc în mod special, am dorit să evidențiem că acest fenomen, cel al terorii și represiunii, a fost unul constant de-a lungul întregii existențe a comunismului. În România, dar și în celelalte regimuri socialiste est-europene instaurate după al doilea război mondial, libertatea este un concept care există doar în teorie. În realitate, oamenii nu se mai pot mișca liber, nici înlăuntrul propriei țări, nici, firește, în afara ei. Totul se află sub un control sever iar, în cazul în care se iese din trăsăturile specifice regimului, instituțiile represive intervin cu brutalitate.

Democrațiile populare, – așa cum au fost denumite în perioada lor de început – în țările din Europa Central-Răsăriteană și de Sud-Est, de croială sovietică, au avut trăsături comune, au evoluat, în principal, pe aceleași coordonate și au pornit toate de la obediența deplină față de Uniunea Sovietică. Au existat, însă, particularități și deosebiri generate de tradiția istorică, specificul local, poziția geografică, trăsături specifice clasei politice, ce au făcut ca peste structura generală comună să existe de la țară la țară particularități și deosebiri.

Din punct de vedere politic s-a mers de la despotismul asiatic de tip stalinist la un regim mai tolerant, luându-se în același timp în dezbateră raportul de independență sau autonomie față de Moscova.

În mod paradoxal, în țările comuniste rămase în sfera de dominație sovietică, în plan intern structurile s-au distanțat de modelul primar, avem în vedere Polonia, Cehoslovacia sau Ungaria, în altele – și aici cel mai bun exemplu este România – au reușit să obțină un grad mai mare de autonomie sau chiar de independență, în plan intern s-a intensificat procesul de

control și de limitare constantă a libertăților, mergând până la instaurarea unui regim cu adevărat despotic.

În demersul nostru metodologic am folosit, în principal, metoda tradițională a utilizării documentelor oficiale, scrierilor istoriografice, proceselor, fenomenelor istorice și, nu în ultimul rând, mărturiilor faptelor, mai îndepărtate sau mai recente, din istoria comunismului românesc.

Studiul asupra represiunii, ce nu are nici pe departe pretenția unuia exhaustiv, a fost completat cu un număr de documente și mărturii privind amploarea represiunii din timpul Revoluției Române din Decembrie 1989. Nici în această privință nu emitem pretenția de a le fi gestionat pe cele mai reprezentative. Ne exprimăm dorința ca la o nouă editare valoarea acestora, dar și numărul lor, să fie mai numeroase și mai valoroase.

Ion BUCUR

INTRODUCERE

Revoluția Română din Decembrie 1989 a constituit cel mai important moment al istoriei României din ultimii cincizeci de ani. Din 22 decembrie 1989, indiferent de teoria asupra naturii evenimentelor – după unii revoluție, după alții revoltă ori lovitură de stat –, avem o nouă realitate, o nouă lume.

Revoluția Română nu a fost, însă, un fenomen singular, ci s-a înscris într-un ciclu mult mai complex de schimbări politice sistemice petrecute în Europa Central-Răsăriteană în perioada 1989-1991.

Ceea ce a singularizat-o, în cadrul acestui proces, a fost modul violent în care s-a manifestat, represiunea pe care a folosit-o din plin regimul ceaușist pentru a-și conserva puterea. Dacă în celelalte state din zonă, foste satelite ale Moscovei, revoluțiile s-au concretizat prin acțiuni non-violente („revoluții prin consens” sau „negociate”), nu același lucru s-a întâmplat în România, unde procesul s-a realizat într-o formă violentă, urmând teoria clasică a transformării istorice violente. Ce anume a determinat această formă de manifestare violentă?

Desigur, forma de comunism totalitar-opresiv, neostalinist, promovată de fostul secretar general al partidului comunist, Nicolae Ceaușescu, ideologizarea atotcuprinzătoare și sufocantă a societății, cultul personalității cu formele lui grotești, supravegherea populației prin intermediul Poliției politice/Securității, lipsa voinței politice de a lua cele mai simple măsuri de relaxare a sistemului politic, dar și lipsa dialogului dintre putere și societate, precum și nemulțumirea populară profundă, acumulată în timp, înrăutățirea situației economice din țară, nivelul scăzut de trai, lipsa alimentelor și a principalelor bunuri de consum, au constituit unele dintre trăsăturile caracteristice ale comunismului din România și, implicit, posibile cauze ale formei sângeroase prin care s-a manifestat Revoluția Română. În timp ce situația generală devenise aproape de nesuportat, Nicolae Ceaușescu anunța triumfător, în cadrul Plenarei Comitetului Central al P.C.R.,

desfășurată în perioada 12-14 aprilie 1989, că la 31 martie România achitase ultima tranșă a datoriei externe. „Pentru prima oară în istorie – declara el – România nu mai are nici o datorie externă ... ea a devenit cu adevărat independentă economic și politic”. România a plătit din 1975 până în martie 1989, cca. 21 miliarde dolari, din care șapte miliarde dobânzi. De asemenea, la momentul acela România avea de încasat 2,5 miliarde dolari din creditele acordate diverselor state¹ (această sumă nu a fost recuperată până în prezent). Considerând că povara plății acestei datorii a grevat în mod hotărâtor asupra evoluției țării, la 25 aprilie 1989 era emisă *Legea pentru interzicerea creditelor din străinătate*². Eforturile pentru plata datoriei publice au avut, însă, consecințe extrem de grave asupra populației, în special în intervalul 1980-1989, perioadă în care populația României a fost supusă unui regim din ce în ce mai opresiv: industria nu a beneficiat de nici un fel de investiții, rămânând la nivelul anilor '70, mâncarea se dădea pe cartelă, dar chiar și așa nu aveai de unde să o achiziționezi pentru că rafturile din alimentare erau goale, distribuția utilităților cum ar fi încălzirea apartamentelor³ și energia electrică a fost redusă drastic, ajungând-se ca populația să beneficieze de energie electrică doar câteva ore pe zi⁴. Acest lucru se întâmpla în condițiile în care România avea, la sfârșitul anilor '70, o producție de energie electrică egală cu cea a Italiei și mai mare decât a Spaniei, Ungariei sau Iugoslaviei și de

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), Fond C.C. al P.C.R., Secțiunea Cancelarie, Ds. 19/1989, f. 10.

² „Buletinul Oficial al R.S.R.”, nr. 14 din 25. IV. 1989.

³ Iată programul privind distribuția apei calde menajere în perioada de vară 1989 (1 aprilie - 31 octombrie 1989): Locuințele racordate la centrale de termoficare, centrale electrice de zonă, cvartal bloc - luni și vineri: câte două ore și jumătate pe zi (intervalele orare: 05 30-06 30; 18 30-20 30; marți, miercuri, joi și sâmbătă câte patru ore pe zi (intervalele orare: 05 30-07 00; 18 00-20 30; Duminica: cinci ore pe zi (intervalele orare: 07 30-09 30; 19 00-22 00). Locuințele care nu sunt racordate la centrale de termoficare, centrale electrice de zonă, cvartal, bloc: câte trei ore și jumătate zilnic (intervalele orare: 05 00-06 30; 19 00-21 00). Cf. „Buletinului Oficial al R.S.R.”, partea I, nr. 17 din 3 mai 1989.

⁴ Vezi în acest sens *Decretul Consiliului de Stat nr. 272/1987 - Legea nr. 21 din 2 decembrie 1988, Anexa nr. 1 din Decretul Consiliului de Stat nr. 118 din 29 aprilie 1989* în „Arhivele Totalitarismului”, Anul XV, Nr. 56-57; 3-4/2007, I.N.S.T., p. 222-224.

două ori mai mare decât a Portugaliei⁵, dar cea mai mare parte a energiei electrice produse de România mergea către marile uzine care erau energofage.

Tensiunile acumulate au crescut și datorită realegerii lui Nicolae Ceaușescu în cadrul celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist, din noiembrie 1989, în funcția de secretar general⁶ (existau zvonuri conform cărora Ceaușescu urma să cedeze șefia partidului) și, în mod automat. Contrar tuturor așteptărilor, Congresul ce trebuia să intre în istorie drept „congresul marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului științific, în transformarea revoluționară a patriei, al independenței depline economice și politice a României”⁷, nu adusese nici o modificare în politica rigidă a partidului unic, iar nemulțumirile față de dezastrul intern și izolarea externă creșteau în mod vizibil. Am putea, așadar, afirma că, în plan intern, avem de-a face cu o criză a libertății, o constantă și o permanență a regimurilor totalitare, una economică mai vizibilă după 1981 și o criză a „adevărului”, de fapt a minciunii, în special în anii 1988-1989.

O altă premisă importantă în plan intern a fost calitatea elitei politice. Se cunoaște prea bine faptul că după venirea, în 1965, la conducerea partidului, Nicolae Ceaușescu a înlăturat în următorii cinci ani „vechea gardă” a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, impunându-și echipa. Singurele excepții notabile, Ion Gh. Maurer și Emil Bodnăraș s-au retras în 1974/1975 când deja nu se mai putea schimba nimic. De altfel, după 1970, rolul acestora, ca și al altora din „vechea gardă” (precum Gogu Rădulescu, Gheorghe

⁵ Pavel Câmpeanu – *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Editura Polirom, 2002, p. 274.

⁶ În ședința de vineri, 24 noiembrie 1989, care marca încheierea Congresului, consacrată alegerii secretarului general și a organelor centrale ale partidului, Manea Mănescu – cel care de altfel a și propus ca Ceaușescu să fie reales în fruntea partidului – declara că alegerea s-a făcut „...în deplină unitate și unanimitate”, datorită faptului că Ceaușescu era „[...] genialul gânditor revoluționar și patriot”; „[...] fondatorul României socialiste”; „[...] personalitate proeminentă a lumii contemporane”; „[...] strălucit militant al mișcării comuniste și muncitorești” etc. Cuvântarea lui Ceaușescu a fost întreruptă de 158 de ori, de aclamațiile celor peste 3000 de delegați, fapt ce a făcut ca durata discursului să fie de cinci ore și jumătate. A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, Ds. 78/1989, f.50-51 și Ds. 79/1989, f. 59.

⁷ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, Ds. 91/1989, f.2. (citată din Stenograma Plenarei C.C al P.C.R. / 27-28 iunie 1989).

Gaston Marin) nu mai avea importanța anterioară. Criza acută de personal s-a instituit atunci când o serie de oameni (cu competență) ce fuseseră apropiați de Ceaușescu, îi devin adversari și chiar victime ale acestuia: Ion Iliescu, Vasile Patilineț, Virgil Trofin etc. Așa se explică, printre altele, cum în posturile de decizie ale regimului au fost impuși simpli executanți.

Pe acest fond apar așa-numitele conspirații alcătuite din oameni ai activului de partid, ai Armatei și Securității. Cele trei părți ale conspirației (gruparea ideologilor, gruparea militarilor, gruparea securiștilor), de comun acord asupra înlăturării lui Ceaușescu, aveau opinii diferite asupra mijloacelor loviturii și a soluției politice care urma. Mihai Ungheanu ajunge la concluzia că, datorită dificultăților și dezacordurilor, cele trei părți ale conspirației se despart, acționând independent, ceea ce duce la paralelismul conspirației, gruparea militară proiectând acțiunea sa pentru februarie 1990, în timp ce gruparea ideologilor se pronunță în favoarea unei lovituri cu sprijin extern în decembrie 1989⁸.

Revoluția Română nu a fost doar rezultatul unui cumul de tensiuni interne. Izbucnirea și într-o oarecare măsură reușita sa au fost rezultatul noilor circumstanțe geopolitice și geostrategice, ce aveau loc în contextul internațional. Este evident că Revoluția din România nu poate fi singularizată, ci trebuie relaționată și cu interdependențele globale ce s-au manifestat cu o mai mare intensitate în acest spațiu geografic; căderea regimurilor comuniste din Europa Central-Răsăriteană și de Sud-Est s-a produs pe fondul crizei totale și ireversibile a sistemului totalitar-comunist în întregul lui. Începuturile acestui proces, extrem de complex, pot fi plasate undeva la mijlocul anilor '70 ai secolului trecut – odată cu semnarea Acordurilor de la Helsinki, din 1975, în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (C.S.C.E.). Cu acel prilej, într-un „coș” special, liderii țărilor din Europa de Est s-au angajat să respecte standardele privind drepturile și libertățile omului, fapt ce a avut un important impact asupra schimbărilor structurale apărute ulterior în cadrul blocului comunist.

Un alt factor, la fel de important, l-a constituit schimbarea politicii americane față de Uniunea Sovietică, începând cu

⁸ Mihai Ungheanu, *Un război civil regizat? Redefinirea Revoluției*, Editura Romcartexim, București, 1997, p. 402.

administrația Reagan, prin trecerea de la doctrina *containment* (a înfrâna) la *rollback* (a da înapoi), concretizată prin recunoașterea U.R.S.S. drept subiect cu drepturi egale al politicii internaționale dar, în același timp, și ca „imperiu al răului”⁹.

Desigur, acestor cauze, să le spunem majore, pot fi adăugate și altele, precum alegerea cardinalului polonez Karol Wojtyła ca papă, eșecul intervenției sovietice în Afganistan și nu în ultimul rând, pierderea unui anume sprijin moral de care Uniunea Sovietică se bucura din partea unei părți din opinia publică a lumii occidentale, în special, din perioada războiului din Vietnam¹⁰. Regresul și deruta sistemului comunist devenea din ce în ce mai evidente. „Lumea – cum remarca François Thom – era martora unei derive lamentabile a comunismului”¹¹.

Noile raporturi internaționale, impulsionate prin procesul de destalinizare inițiat de secretarul general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Mihail Gorbaciov, venit la conducerea partidului în martie 1985, au complicat și mai mult situația țărilor comuniste. Politica de restructurare/reformare/reorganizare a sistemului – „perestroika și glasnosti” – pe care noul lider de la Kremlin o introduce în Uniunea Sovietică, s-a răsfrânt inevitabil și asupra statelor din blocul comunist. Conștient de criza sistemică prin care trecea U.R.S.S. și întregul regim comunist, Gorbaciov încearcă să salveze, să reformeze sistemul în întregul său, să ofere socialismului forme mai noi de organizare a societății, paradoxal însă, prin revenirea la valorile marxist-leniniste primare ale bolșevismului. Iată doar două dintre luările lui de poziție în acest sens. Prima face parte din Raportul prezentat la cea de-a nouăsprezecea Conferință a P.C.U.S., din iunie 1988: „Suntem convinși – declara liderul de atunci al lumii comuniste – de viabilitatea învățăturii marxist-leniniste, care a argumentat în mod științific posibilitatea construirii unei societăți a echității sociale, a unei civilizații de

---

⁹ Jan Kolodziejcki, Konrad Bialecki, *Solidarni z Rumunia – Solidari cu România, decembrie 1989-ianuarie 1990*, Institutul Memoriei Naționale, Varșovia – Poznan, 2009, apud Liza Kratochwill, „Memorial 1989”, Nr. 2 (7) 2010, Timișoara, p. 103.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Françoise Thom, *Sfârșiturile comunismului*, Editura Polirom, Iași 1996, p.167.